

entrevista

Montserrat Feixas Vihé és la representant regional de l'ACNUR a l'Europa central des del juliol de 2013. Parla català, castellà, anglès, francès i italià i ha estudiat les llengües locals d'on ha treballat per tal de poder-se comunicar amb la gent del país.

Montserrat Feixas Vihé, del Cor de Maria al cor d'Europa

DOLORS REIG > TEXT

CLAUDI VALENTÍ > FOTOS

Ens trobem amb Montserrat Feixas al peu de la muralla de Girona, a prop del refugi anti-aeri del Jardí de la Infància, molt a prop de l'escultura *Contra l'invasor*, per una banda, i d'unes lletres enormes que ornamenten la llera de l'Onyar amb una grafia claríssima que diu «Casa nostra, casa vostra» i, enmig de les lletres, la silueta de tres persones de diferents edats. Girona acull.

—**Girona acull. I Europa? Europa acull?**

—Europa no acull prou. Falta voluntat política, tot i que hi ha molts moviments populars arreu i de tot tipus. Fa poc vaig ser a Körmend, una petita ciutat

hongaresa a prop de la frontera amb Àustria, i vaig trobar un rector que acull els refugiats a la rectoria i a l'església tot i saber que s'arrisca. A vegades, però, i sobretot a l'Europa central, aquestes accions no són ben vistes per tothom, els mateixos conciutadans poden crear problemes. La por és el que mou la gent. En el cas dels polítics, por de no ser votats si són massa acollidors. Por. Fa por que pugin determinats partits polítics que prediquen la por a l'altre —al refugiat o a l'immigrant— com algú que ens pot prendre la feina o les nostres condicions de benestar en comptes d'acceptar que són gent com nosaltres i que necessiten ajuda.

Europa no acull prou. Falta voluntat política, tot i que hi ha molts moviments populars arreu i de tot tipus

—Comencem per situar-nos una mica. Què és l'ACNUR? Com està organitzat?

—Per parlar de l'ACNUR —l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats— primer m'agrada recordar que les Nacions Unides té tres branques o pilars: la política, on trobem l'Assemblea General, el Consell de Seguretat, el Departament d'Afers Polítics, etc.; la línia de desenvolupament, on trobem la UNICEF, la FAO, el PNUD..., i el vessant humanitari, que el despleguen organitzacions com l'ACNUR. És una agència especialitzada de les Nacions Unides que neix el 1950 amb el mandat de treballar per als refugiats, els desplaçats i els apàtrides. La seu de l'ACNUR és a Ginebra.

En general, el gran públic es pensa que només treballem per als refugiats, és a dir, els que arriben procedents d'altres països —on són perseguits per raons de conflictes, de guerres, per les seves opinions polítiques— buscant seguretat. Però també ho fem per als desplaçats interns, és a dir, per als qui sense sortir del seu propi país es veuen obligats a desplaçar-se del seu

lloc d'origen, perquè són perseguits per les mateixes raons que els refugiats. I els apàtrides són els que no tenen nacionalitat, no són de cap país. Pensa que a països com l'Índia, per exemple, l'enregistrament d'una criatura en néixer no és automàtica. La inscripció amb un nom i un lloc d'origen és el que atorga una identitat, una nacionalitat i et permet tenir documents d'identitat com un passaport. La nacionalitat és molt important perquè si tens nacionalitat tens drets, i un d'aquests drets és la protecció de l'estat. Sense nacionalitat no pots reclamar cap dret, ni els més bàsics, a cap estat. És per això que el treball que fem per als apàtrides és també molt important. I molt complex, perquè cada país té la seva pròpia legislació pel que fa a aquest tema.

A l'informe anual del 2015 l'ACNUR indicava que havia aconseguit que 9.100 persones obtinguessin la nacionalitat. És clar que aquesta xifra és quasi ridícula al costat dels 115.800 refugiats retornats i assistits per a la seva reintegració, els 12,3 milions de refugiats assistits i els 37,4 milions de persones desplaçades assistides.

—Vostè és la representant regional de l'ACNUR a l'Europa central. Quina és la tasca d'un representant regional?

—Un representant regional de l'ACNUR ha de coordinar el treball de les oficines que hi ha en els països d'aquella regió on tenim programes d'ajuda als refugiats. En el meu cas es tracta de treballar amb nou països del centre d'Europa: Hongria, que és on hi ha la seu de l'oficina d'aquesta regió, Polònia, la República Txeca, Eslovàquia, Eslovènia, Romania, Bulgària, Croàcia i Moldàvia. Es tracta bàsicament de formular, coordinar i gestionar les operacions de l'ACNUR a aquesta zona, i liderar el diàleg sobre polítiques d'asil i apàtrídia amb els governs d'aquests països.

Un país que vulgui formar part de la Unió Europea ha d'haver signat la Convenció de 28 de juliol de 1951 relativa a l'estatut dels refugiats revisada el 1967 i que es coneix com a Convenció de Ginebra. Aquest és un dels requisits que exigeix la UE. Alguns països, per tal de poder pertànyer a la UE, han signat la Convenció, però a l'hora d'aplicar-la tenen certes dificultats. La tasca nostra és treballar amb els estats perquè apliquin el que es van comprometre a aplicar, per exemple en el sentit de donar asil als refugiats. L'estat té la responsabilitat primera, tot i que la feina se sol complementar amb la col·laboració de les ONG.

—Fa gaire que treballa a l'ACNUR? En quins països ha estat?

—Fa més de vint-i-cinc anys que hi treballo. Vaig començar al Sudan com a encarregada de projectes d'educació i des de llavors he fet feina a les oficines de l'ACNUR a Hondures, el Pakistan —Peshawar i Islamabad—, Uganda i l'Índia, així com a les oficines centrals a Ginebra, on era responsable d'operacions per a l'Orient Mitjà i, més tard, per a l'Amèrica Central i el Carib. Abans de marxar a Budapest vaig ser la representant de l'ACNUR a l'Índia durant cinc anys. També havia treballat amb el Banc Mundial a Washington en programes de salut, educació i nutrició per a l'Amèrica Central.

Un país que vulgui formar part de la Unió Europea ha d'haver signat la Convenció relativa a l'estatut dels refugiats

—Quin és el moment més trist que ha viscut treballant a l'ACNUR? I de quin acció se sent més satisfeta?

—Quan treballava al Sudan era el moment de la gran sequera a Etiòpia i Eritrea, molta gent moria de gana, arribaven als camps de refugiats en situacions límit, és a dir, tan famolencs que ni tan sols podien menjar. En un moment determinat i degut a un seguit d'errades es va trencar la cadena del fred de la vacuna contra el xarampió i tots els nens menors de cinc anys d'un camp de refugiats van morir. Era la primera vegada que veia morir algú i veure aquells milers de nens va ser terrible, inoblidable.

Pel que fa a l'aspecte positiu, per sort n'hi ha molts, però potser n'hi ha dos de més especials. Quan van passar els fets de setembre del 2011 jo era al Pakistan i hi havia molts afganesos que fugien i volien entrar al Pakistan, però el govern pakistanès va tancar les fronteres. Després de moltes negociacions vam aconseguir que el Pakistan per-

metés l'entrada de refugiats afganesos, primer de les dones i els nens, i després de tothom. La cara d'alleujament d'aquells homes i dones en veure que els obrien la frontera és indescriptible.

I una altra va ser a l'Índia. Aquest país no havia signat la Convenció de Ginebra, però la seva constitució, contràriament a la de molts altres països, garanteix els drets de les persones que són a l'Índia, no només els dels seus ciutadans. A partir d'aquí vam aconseguir que els refugiats tinguessin els mateixos drets que els ciutadans pel que fa als serveis públics com la salut i l'educació, i també el dret a treballar, que són drets fonamentals. Vaig marxar de l'Índia amb el sentiment que havíem aconseguit transformar la vida dels refugiats perquè amb aquests drets podien tenir un futur segur i digne.

—En els camps de refugiats hi ha persones de totes les edats, mainada i també gent gran. Què fa l'ACNUR per ells?

—En el cas dels nens insistim que, a més de drets tan bàsics com el menjar o la salut, també puguin anar a les escoles del país que els acull. Anar a l'escola amb les mateixes condicions que els nens del país d'acollida és una mesura que els proporciona una certa normalitat a ells. No és una tasca fàcil, perquè sovint han estat anys sense anar a l'escola i alguns potser no hi han anat mai. A més, és complicat perquè suposa prendre decisions difícils com triar el currículum —el del seu país d'origen o el d'acollida?—, la llengua d'aprenentatge, etc. El que se sol fer és optar pel currículum i la llengua del país d'acollida i, sempre que és possible, en unes sessions complementàries es fa ensenyament de la seva llengua, la geografia del seu país, etc. Ara bé, no tots els estats s'avenen a acollir-los dins les pròpies escoles, a vegades no tenen els recursos per fer-ho. I si es produeix aquest cas, l'ACNUR obre escoles.

De gent gran també n'arriba. Arran de la crisi de Síria i l'Iraq, vam

Actualment els dos grans reptes del món són la globalització i les desigualtats cada vegada més grans

veure arribar molta gent gran i també gent malalta, amb mitjans precaris, els més joves els duïen a coll o en cadira de rodes. Cada vegada hi ha més consciència de les seves necessitats específiques i intentem que els estats ho reconeguin i els incloguin en els programes nacionals per a la gent gran quan n'hi ha, i si no n'hi ha els ajudem a establir-los.

A mi em sembla que actualment els dos grans reptes del món són la globalització i les desigualtats cada vegada més grans. De moviments migratoris n'hi ha hagut sempre, però abans la majoria eren més limitats. La gent que es veia obligada a marxar anava al país veí o, si anava més lluny, es quedava en el seu continent. Ara no. La globalització implica que la gent té tanta o més informació sobre el que passa a altres continents que no pas en el seu propi

país o regió i aspira al nivell de seguretat i de benestar que no pot aconseguir en el seu propi país. A més, el transport, tot i ser difícil, perillós i car, està molt més a l'abast, la qual cosa facilita els moviments de persones. Moure gent d'un lloc a l'altre d'una manera irregular s'ha convertit en un gran negoci per a gent sense escrúpols.

És important, però, distingir entre refugiats i migrants. El migrant és el que deixa el seu país a la recerca de tenir l'oportunitat d'una vida millor, però no és perseguit. El migrant, quan arriba a un altre país, si té un problema, pot adreçar-se a l'ambaixada del seu país. Un refugiat no ho pot fer. Un refugiat es veu obligat a deixar el seu país perquè se sent perseguit en haver-hi un conflicte o una guerra. Les raons de la persecució són diverses: per diferències ètniques, per idees po-

lítiques, per raó de gènere, de creences religioses, de llengua, etc. Les persones que fugen del seu país per alguna d'aquestes raons busquen seguretat, protecció. Ara bé, poder-se desplaçar, poder marxar no està a l'abast de tothom. Es necessita molta força física i tenir diners per poder pagar el que els demanen les màfies per sortir del seu país, per poder arribar a un altre país on se sentiran segurs, a vegades amb poques garanties d'arribar a bon port perquè cada vegada hi ha més barreres físiques i legals. Estem en un món ple de contradiccions.

El que s'hauria de fer més és provocar canvis sistèmics. Se'ls ha d'ajudar, evidentment, però també s'han d'adreçar les causes que obliguen la gent a desplaçar-se. En el cas dels migrants, s'haurien d'oferir més oportunitats en els països d'origen, això vol dir més ajuda al desenvolupament. I en el cas dels que hagin quedat destruïts degut a una guerra, s'ha d'aconseguir que s'acabi el conflicte i després ajudar a la reconstrucció del país i al retorn dels seus habitants.

Ara tenim l'atenció focalitzada sobretot en els refugiats que estan arribant a Europa i que, en la majoria dels casos, sobretot els que venen de Síria, fugen d'una guerra, però hi ha conflictes i problemes greus de pobresa arreu del món. Sense comptar els conflictes que hi haurà. A tall d'exemple, la manca d'aigua en algunes zones es va agreujant, i aquest fet provocarà greus conflictes i nous desplaçaments de col·lectius que aniran a la recerca d'un element bàsic per viure, l'aigua. I això s'ha de prevenir.

—Segons consta a l'informe anual de l'ACNUR del 2015, l'Agència compta amb 10.126 treballadors repartits en 471 localitzacions, és a dir, un treballador per a cada 6.320 persones. Amb aquestes xifres, què poden fer vostès?

—Bé, les xifres corroboren el que passa, però no oblidem que no totes les operacions necessiten el mateix nombre de treballadors. Pensa que el primer responsable quant als refugiats és

Estem en un món ple de contradiccions. El que s'hauria de fer és provocar més canvis sistèmics

el país d'acollida. Nosaltres el que fem és ajudar aquests països a dur a terme les seves responsabilitats. A Europa es tracta d'assegurar que els estats compleixen amb el que diu la Convenció. Per exemple, aquesta setmana em vaig desplaçar a Eslovàquia perquè hi havia uns centres d'acollida que no complien els requisits bàsics per acollir la gent i hem aconseguit que ens fessin cas. Ara bé, recordo quan vaig estar a camps del Pakistan o Uganda, allà havíem d'ajudar-los a muntar tota la infraestructura necessària, a organitzar-se en temes de salut i d'alimentació, etc. Amb això vull dir que la distribució de treballadors no és una operació matemàtica.

—**La Unió Europea i els estats, en particular, fan prou?**

—La Unió Europea destina molts recursos a ajudar els refugiats, però la

decisió final d'acceptar o no acceptar refugiats i sol·licitants d'asil la pren cada estat. Així, per exemple, la Unió Europea va crear un programa de solidaritat entre estats que continua vigent: es tracta d'ajudar els països que reben més refugiats a fer front a les allaus de persones que els arriben. És un programa anomenat Relocation amb el qual es tracta de distribuir degudament els que arriben i determinar si són refugiats o no.

El problema és que alguns països rebutgen aquest programa i no accepten rebre els sol·licitants d'asil. Obliden que els seus habitants van viure situacions semblants en un passat proper, com és el cas d'Hongria, que va viure l'èxode de 200.000 hongaresos el 1956 o els de Polònia.

El 2004 al Pakistan es van comptabilitzar tres milions de persones refu-

giades i ara, a Europa, parlem de poc més d'un milió entre el 2015 i el 2016. Si ens ho mirem quantitativament veiem que no hi ha punt de comparació. A la Unió Europea hi viuen 500 milions de persones, és evident que la Unió Europea i els estats que la componen poden fer i han de fer més.

—**Hi ha hagut iniciatives pròpies de les delegacions de l'ACNUR als diferents països membres que semblen molt reeixides. Per exemple, la recollida de signatures #AmbElsRefugiats, que va sobrepassar amb escreix la xifra d'un milió de signatures que s'havien proposat aconseguir. Com veu aquestes iniciatives? Com són valorades des de les seues regionals?**

—Em semblen molt bé. Són accions molt positives. És l'opinió pública la que pot fer moure els governs.

La Unió Europea destina molts recursos a ajudar els refugiats, però la decisió final d'acceptar o no acceptar refugiats i sol·licitants d'asil la pren cada estat

Va ser un èxit total. Se'n van recollir 1,2 milions! La campanya es va iniciar el 20 de juny amb l'objectiu de lliurar-les al secretari general, Ban Ki-moon, el 21 de setembre, data de l'inici de l'Assemblea General de les Nacions Unides.

—I les Nacions Unides, què fa? No s'ha adormit una mica? El president dels Estats Units, Donald Trump, ha fet unes piulades molt crítiques envers l'Organització. Com ho veu, tot plegat?

—Fa temps que es parla de la necessitat d'una revisió i un replantejament de les Nacions Unides. Des de la seva constitució, l'any 1945, el món ha sofert moltes transformacions. Un dels punts que es qüestiona és el dret de veto d'alguns dels països anomenats *superpotències*.

Som ara a l'inici del mandat d'un nou secretari general, António Guterres, exprimer ministre de Portugal. Ell és una gran esperança. Ha estat el meu cap fins fa poc i he tingut ocasió de conèixer-lo i treballar amb ell. És una persona molt trempada, amb una gran visió política. Si algú pot tirar endavant el tema dels refugiats i els migrants és ell. Té una gran experiència en aquest àmbit.

—El 19 de setembre passat, en el marc de la Cimera de les Nacions Unides sobre Refugiats i Migrants, els 193 països membres de les Nacions Unides van adoptar la Declaració de Nova York. Un document que posa les bases per a pactes futurs en matèria de refugiats i migrants i que fa

una crida. Quina importància atorga a aquesta Declaració?

—És una declaració importantíssima per desencallar la situació actual en què ens trobem. La Declaració reconeix la gravetat dels reptes actuals quant a la migració i els refugiats. Sí, de moment és només una declaració i això significa que no té la força d'una convenció quant a exigència envers els estats que l'han adoptat, però és un primer pas.

—A la llera de l'Onyar hi podem veure les lletres de la campanya «Casa nostra casa vostra» i a la façana de l'Ajuntament des del mes de maig hi penja una banderola de «Girona acull». Què en pensa de l'acollida organitzada a Catalunya sobretot des de la societat civil i des dels ajuntaments?

—Quan vaig veure la de l'Ajuntament em vaig emocionar. I també quan vaig sentir que el president Carles Puigdemont en el seu debat d'investidura tenia un pensament per als refugiats. Penso que està molt bé el que s'està fent, són ajudes complementàries. Ara bé, no oblidem que la potestat d'acollir un determinat nombre de refugiats és de l'Estat; els ajuntaments poden donar-los suport quan ja són aquí i aquesta és una tasca molt important si volem que s'integrin adequadament.

—Dins la seva trajectòria professional hi consta un breu període a l'Ajuntament de Girona. Què me'n pot dir?

—Va ser del 2002 al 2004, quan Anna Pagans era l'alcaldeessa de Girona. Vaig ser cap de l'Àrea de Cooperació. En tinc un bon record. L'alcaldeessa tenia molt bona predisposició.

M'ha fet gràcia trobar ara fa una estona una cara coneguda d'aquella època, Cristina Andreu, amb la qual havia coincidit a les reunions amb la Coordinadora d'ONG solidàries de les comarques gironines. Aquells dos anys a Girona van ser especials, tenen un punt de tristesa, perquè va ser quan es va morir el meu pare, i un pas més en la meua formació, perquè és

A la Unió Europea viuen 500 milions de persones, és evident que la Unió Europea i els estats que la componen poden fer i han de fer més

quan vaig començar a escriure la tesi del doctorat a la UAB.

—A finals de novembre, el Govern de la Generalitat de Catalunya va convocar trenta-nou catalans de reconegut prestigi internacional per encarregar-los la projecció de Catalunya al món; vostè n'és un. Com s'ha sentit amb aquest encàrrec? Què és exactament el que els ha demanat el Govern?
—És un honor i un privilegi haver estat convidada a formar-ne part. Va ser una primera reunió en la qual es va parlar d'una missió de quatre anys per ajudar a la projecció internacional de Catalunya. Ha d'haver-hi d'altres reunions per crear grups de treball de manera que la tasca sigui més eficaç.

—Vostè va néixer a Girona el 21 d'abril de 1958. Va estudiar al Cor de Maria de la catedral i a l'institut Jaume Vicens Vives. Té una llicenciatura en ciències polítiques per la Universitat de Ginebra i un màster en afers públics i internacionals per l'escola Woodrow Wilson de la Universitat de Princeton (Nova Jersey). Es va doctorar en geografia a la UAB. I com va ser que decidís anar a treballar a l'ACNUR?

—Havia sentit a parlar a casa meva del que devien haver patit els que havien hagut de marxar del país arran de la Guerra Civil espanyola. El meu avi havia estat empresonat. En acabar la guerra no va voler exiliar-se perquè ell deia que no havia fet res mal fet, fins que va anar a parar a la presó. Quan a

casa meva es parlava d'aquell episodi, recordo que la mare deia: «Potser els que van marxar encara van patir més». Això em va quedar i un dia que vaig veure un anunci de feina a l'ACNUR al *Times* de Londres vaig decidir sol·licitar-lo i així va començar tot.

La Montserrat té el somriure dibuixat als llavis permanentment. És una persona d'aparença fràgil, potser pel fet que és molt prima, però en parlar desvela un caràcter ferm i decidit. Just el que necessita per la feina que duu a terme.

Dolors Reig i Garganta és presidenta de l'Associació dels Amics de la Unesco de Girona.

Havia sentit a parlar a casa meva del que devien haver patit els que havien hagut de marxar del país arran de la Guerra Civil espanyola